

РОЗДІЛ IV. ГОСПОДАРСЬКЕ ТА ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК 346.14: 349.4(477)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ІНСПЕКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Бондар О.Г., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

Розглянуто законодавство, яким керується Держсільгоспінспекція у своїй діяльності, проаналізовано законодавство кожного напрямку інспекційної діяльності та зроблено висновок про доцільність розробки та прийняття єдиного законодавчого акта з питань нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі України.

Ключові слова: дотримання земельного законодавства, законодавства з насінництва та розсадництва, законодавства з якості та безпечності сільськогосподарської продукції, експлуатації та технічного стану машин, охорони прав на сорти, радіологічного контролю.

Бондарь А.Г. ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИНСПЕКЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ / Запорожский национальный университет, Украина

Рассмотрено законодательство, которым руководствуется Госсельхозинспекция в своей деятельности, проанализировано законодательство каждого направления инспекционной деятельности и сделан вывод о целесообразности разработки и принятия единственного законодательного акта по вопросам надзора (контроля) в агропромышленном комплексе Украины.

Ключевые слова: соблюдение земельного законодательства, законодательства в сфере семеноводства и рассадничества, качества и безопасности сельскохозяйственной продукции, эксплуатации и технического состояния машин, охраны прав на сорта растений, радиологического контроля.

Bondar A.G. GENERAL DESCRIPTION OF LEGAL REGULATORY OF ACTIVITY OF INSPECTION OF AGRICULTURE IN UKRAINE / Zaporizhzhya national university, Ukraine

It was considered the legislation that Stategrinspection of Ukraine takes. The legislation of each sphere of inspection activity is analysed and the conclusion is done about expedience of development and acceptance of the unique legislative act on questions a supervision (to control) in the agroindustrial complex of Ukraine.

Key words: observance of land legislation, of seed and nursery legislation, of legislation from quality and safety of agricultural produce, of exploitation and technical state of machines, protection of rights on sorts, of radiological control.

Згідно з Конституцією України держава бере на себе захист прав споживачів, здійснення контролю за якістю і безпечністю продукції, сприяє діяльності громадських організацій споживачів (ст.42). Основний Закон нашої держави гарантує громадянам право на вільний доступ до інформації про якість харчових продуктів (ст.50). Проголошені конституцією України гарантії щодо якості і безпечності харчових продуктів зумовлюють обов'язок усіх громадян і юридичних осіб, зайняття чи діяльність яких пов'язані з виробництвом харчових продуктів або продовольчої сировини, і в першу чергу сільськогосподарських товаровиробників, строго дотримуватися встановлених державою вимог щодо їх якості. До того ж, дотримання вимог щодо якості сільськогосподарської продукції вигідне товаровиробнику, адже при закупівлях застосовуються надбавки за якість продукції [1, 217].

Створенню центрального органу виконавчої влади з питань нагляду (контролю) сільськогосподарської продукції слугував Закон України від 01.06.2010 № 2399 «Про внесення змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності"» [2]. Вказані зміни передбачали існування тільки одного органу державного нагляду (контролю) у складі міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, крім того, зазначений закон визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та

відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю), а, отже, є визначальним у діяльності Держсільгоспінспекції.

У своїх роботах дослідженню діяльності та функціонування інспекційних органів приділяли увагу Б. Авер'янов, В. Афанасьєв, М. Єропкін, Я. Здір, О. Кармолицький, Ю. Козлов, Н. Лебідь, В. Манохін, В. Рогожкін, Л. Розін, В. Курило, О. Піддубний, М. Пушкар, А. Шергін, Е. Шорін, Ц. Ямпольська та ін.

Положенням про Держсільгоспінспекцію, затвердженим Указом Президента України 13 квітня 2011 року № 459, передбачені повноваження контролюючого органу [3]. Кожна сфера діяльності Держсільгоспінспекції регулюється низкою законодавчих та нормативно-правових актів, тому їх розглядати доцільно окремо.

Так, здійснення державного нагляду (контролю) в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій та форм власності регулюється:

1. Земельним, Кримінальним кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення.
2. Законами України "Про охорону земель", "Про державний контроль за використанням та охороною земель".
3. Постановами Кабінету Міністрів України: „Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам” від 19.04.1993 № 284; „Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню” від 17.11.1997 № 1279; „Про затвердження Порядку взаємодії органів виконавчої влади щодо обміну інформацією, необхідною для обчислення і справляння плати за землю” від 01.08.2006 № 1066; „Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу” від 25.07.2007 № 963; „Про визначення розміру збитків, завданих унаслідок непроведення робіт з рекультивації порушених земель” від 17.12.2008 № 1098; „Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів з державного контролю за використанням та охороною земель” від 20.05.2009 № 477; „Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року” від 21.05.2009 № 502; „Про запровадження обмежень щодо проведення перевірок діяльності сільських та селищних рад, їх виконавчих органів і посадових осіб” від 03.06.2009 № 549; „Про заходи щодо упорядкування видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності” від 21.05.2009 № 526.

Контрольні повноваження Держсільгоспінспекції в частині насінництва та розсадництва регулюються:

1. Цивільним, Кримінальним кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення.
2. Законами України "Про насіння та садивний матеріал", "Про охорону прав на сорти рослин".
3. Постановами Кабінету Міністрів України "Про вступ до Міжнародної асоціації з контролю за якістю насіння (ІСТА)" від 27.07.1998 № 1143, "Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними насінневими інспекціями Міністерства аграрної політики" від 17.05.2002 № 747.

Відносини нагляду (контролю) Держсільгоспінспекції в частині якості та безпечності сільськогосподарської продукції регулюються:

1. Цивільним, Кримінальним кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення.

2. Законами України "Про зерно та ринок зерна в Україні", "Про безпечність та якість харчових продуктів", "Про захист прав споживачів", "Про споживчу кооперацію", "Про виноград та виноградне вино".
3. Постановами Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення" від 15.06.2006 № 833, "Про затвердження Порядку видачі сертифіката відповідності послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки" від 02.12.2009 № 1294, "Про затвердження Порядку видачі сертифіката якості зерна та продуктів його переробки" від 23.07.2009 № 848, "Про затвердження Порядку декларування зерна суб'єктами зберігання зерна" від 12.12.2002 № 1877.

До нормативно-правового регулювання повноважень Держсільгоспінспекції в частині експлуатації та технічного стану машин відноситься:

1. Цивільний, Кримінальний кодекси України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.
2. Закони України "Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України", "Про захист прав покупців сільськогосподарських машин".
3. Постанови Кабінету Міністрів України: "Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень тракториста-машиніста", від 02.04.1994 № 217, "Про затвердження Порядку проведення державного технічного огляду тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів" від 28.04.2009 № 403, "Про затвердження Порядку відомчої реєстрації та зняття з обліку тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів" від 08.07.2009 № 694, "Про затвердження Порядку здійснення оптової та роздрібної торгівлі транспортними засобами та їх складовими частинами, що мають ідентифікаційні номери" від 11.11.2009 № 1200, "Деякі питання видачі посвідчень тракториста-машиніста" від 25.11.2009 № 1259.

Правове регулювання здійснення державного нагляду (контролю) Держсільгоспінспекцією в частині перевірки на дотримання норм радіологічного контролю регулюється законами України «Про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань», «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», «Про загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи».

Інспекційні повноваження Держсільгоспінспекції з перевірки дотримання норм охорони праці в сільському господарстві регулюються Законами України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 129 1969 року про інспекцію праці в сільському господарстві», «Про охорону праці», «Про пожежну безпеку».

Повноваження Держсільгоспінспекції в частині здійснення державного контролю за охороною прав на сорти рослин регулюються:

1. Цивільним, Митним, Кримінальним, Господарським кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення.
2. Законами України „Про приєднання України до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин" „Про охорону прав на сорти рослин" „Про насіння та садивний матеріал" „Про приватизацію державного майна".
3. Указами Президента України „Про представника України і його заступника у Раді Міжнародного союзу по охороні нових сортів рослин" від 12.10.1995 № 952, „Питання представництва України у Раді Міжнародного союзу по охороні нових сортів рослин" від 18.06.2004 № 658/2004.

4. Постановами Кабінету Міністрів України: „Про заходи щодо реалізації Закону України "Про охорону прав на сорти рослин" від 19.08.2002 № 1183, „Про затвердження Порядку видачі примусової ліцензії на використання сорту рослин" від 29.01.2003 № 121, „Про затвердження Положення про Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні" від 15.05.2003 № 686.

Отже, правове регулювання діяльності Держсільгоспінспекції та підпорядкованих їй підприємств, установ регулюється низкою законів та нормативно-правових актів. Таке законодавство досить-таки розгалужене, але можна зробити висновок щодо спеціального законодавства діяльності контролюючого органу відносяться:

- Закон України "Про охорону земель";
- Закон України "Про державний контроль за використанням та охороною земель";
- Закон України "Про охорону прав на сорти рослин";
- Закон України "Про дорожній рух";
- Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні";
- Закон України "Про захист прав покупців сільськогосподарських машин";
- Закон України "Про насіння та садивний матеріал";
- Закон України "Про виноград та виноградне вино";
- Закон України "Про безпечність та якість харчових продуктів";
- Закон України "Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України";
- Закон України "Про охорону праці";
- Закон України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів";
- Закон України «Про захист прав споживачів».

Саме з метою удосконалення діяльності та законодавчого закріплення повноважень Держсільгоспінспекції розроблений проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів», який включає в себе внесення змін до ряду кодексів та законів України. Про постійне удосконалення і систематизацію законодавчої та нормативно-правової бази діяльності сільськогосподарських інспекцій зазначає і В.І. Курило [4, 91].

Однак останнім часом у спеціалізованій літературі висловлюються пропозиції щодо узагальнення правових засад функціонування всіх інспекційних органів у державі, на підставі того, що державна інспекція – спеціальний орган виконавчої влади із самостійними завданнями. Тому правове становище, організація і компетенція держінспекцій мають бути закріплені в спеціальному законодавчому акті про контрольні інспекції, що діють у сфері виконавчої влади. Орієнтовною назвою такого акта пропонується: «Про контрольні інспекції в органах виконавчої влади», або виділити розділом у проекті Закону «Про державний контроль у сфері виконавчої влади» [5, 153]. Така позиція підтримується автором, оскільки закріплення повноважень Держсільгоспінспекції в єдиному законодавчому акті значно полегшить роботу як спеціалістів, інспекторів у сфері державного нагляду (контролю) в сільському господарстві, так і суб'єктів господарювання. На думку автора, такий закон пропонується назвати «Про державний нагляд (контроль) в агропромисловому комплексі України».

ЛІТЕРАТУРА

1. Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства: Навчальний і науково-практичний посібник / Кол. авт.; За ред. А.П. Гетьмана, В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 624 с.

2. Про внесення змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 01.06.2010 № 2399// Офіційний вісник України – 2010 р., № 57, стор. 40, стаття 1936, код акта 52138/2010.
3. Про Державну інспекцію сільського господарства України: Указ Президента України від 13.04.2011 № 459//Офіційний вісник України від 2011 р., № 11, стор. 114, стаття 622.
4. Курило В. Шляхи вдосконалення діяльності державних сільськогосподарських інспекцій в умовах формування та зміцнення аграрного ринку в Україні// Організаційно-правові проблеми розвитку аграрного і земельного ринків в Україні: Збірник тез доповідей і наукових повідомлень науково-практичної конференції 8 липня 2003 р. – К.: Ін-т держави і права ім. Корещького, – 2004. – С. 88-91.
5. Лебідь Н.В. Адміністративно-правовий статус державних інспекцій в Україні: дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Н.В. Лебідь; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2004. – 202 с.